

Western
Balkans
Summit
BERLIN 2022

Conference
November 1-2, 2022

Civil Society & Think Tank Forum 2022

Leonardo Royal Hotel
Berlin Alexanderplatz
Otto-Braun-Straße 90
10249 Berlin, Germany

Kindly supported by:

Shënim: Version i përkthyer në Shqip nga Instituti i Politikave Mjedisore

Rekomandimet e politikave

Axhenda e Gjelbër I - Tranzicioni Energjetik

Axhenda e Gjelbër II – Ndryshimet Klimatike

Axhenda e Gjelbër III – Mbrojtja e Mjedisit dhe

Zhvillimi i Qëndrueshëm Mjedisor

Axhenda e Gjeltër I - Tranzicioni Energjetik

Bashkimi Europian dhe vendet anëtare duhet të:

- Theksojnë rëndësinë e shtetit ligjor si parakusht për zbatimin e Axhendës së Gjeltër dhe tranzicionit energjetik në Ballkanin Perëndimor.
- Të insistojnë në përmirësimin e zbatimit të detyrimeve të ndërmarrë sipas Traktatit të Komunitetit të Energjisë dhe traktateve dhe dokumenteve të tjera ndërkombëtare, duke përfshirë standartet dhe detyrimet LCPD/IED.
- Këmbëngulin në përgjegjësinë e qeverive rajonale për mosrespektimin e detyrimit të marrë në kuadër të Traktatit të Komunitetit të Energjisë në lidhje me Planet Kombëtare të Energjisë dhe Klimës, NECP-të, NERP-të etj.
- Të iniciohet ndryshimi i Traktatit të Komunitetit të Energjisë në mënyrë që të përfshihen parlamentet e palëve për të filluar planifikimin strategjik të tranzicionit energjetik dhe zbatimin e Axhendës së Gjeltër të Ballkanit Perëndimor.
- Të iniciohet ndryshimi i Traktatit të Komunitetit të Energjisë në mënyrë që të vendosen afate reale të qëndrueshme dhe t'i harmonizojnë ato me fizibilitetin e detyrimeve material, duke përfshirë kërkesat LCPD/IED, detyrimin për energjinë e rinovueshme dhe dekarbonizimin.
- Të monitorojë më nga afër zhvillimin dhe zbatimin e dokumenteve të politikave publike dhe proceseve legjislative që financohen nga fondi i BE_së, të tilla si NECPs (Planet Kombëtare të Energjisë dhe Klimës), Strategjitë e Cilësisë së Ajrit, etc.
- Forcojë kriteret e transparencës, anti-korrupsionit dhe llogaridhënies për projektet dhe programet e financuara nga BE.
- Të monitorojë dhe kërkojë përdorimin e teknikave më të mira të disponueshme (në përputhje me standartet e BAT, Best Available Techniques) në projektet energjetike në shkallë të gjerë në rajon.
- Insistim në përmirësimin e parimeve të konkurrencës dhe procedurave transparente të prokurimit publik në lidhje me përcaktimin e politikave dhe strategjive energjetike dhe realizimin e projekteve strategjike dhe infrastrukturore në energji.
- Të mbështesë përfshirjen e organizatave të shoqërisë civile dhe grupeve të ekspertëve në procesin e monitorimit të zbatimit të projekteve dhe programeve të lartpërmendura.

- Të insistojnë në pjesëmarrjen efektive dhe në kohë të publikut në proceset vendimmarrëse në lidhje me tranzicionin energjetik (përgatitjen dhe miratimin e dokumenteve strategjike) në mënyrë që të hapen platforma funksionale për organizatat e shoqërisë civile, grupet e ekspertëve, sindikatat dhe individët e interesuar për të propozuar zgjidhje funksionale dhe të qëndrueshme.
- Të rishikojnë proceset aktuale, kompetencat dhe autorizimet e institucioneve dhe palëve të interesuara të përkushtuara ndaj tranzicionit të energjisë në Ballkanin Perëndimor, në mënyrë që t'i bëjnë rolet e tyre më operacionale dhe efektive.
- Të monitorojnë dhe raportojnë më nga afër shkeljet e Traktatit të Komunitetit të Energjisë, Konventës së Aarhusit dhe detyrimeve të Marrëveshjes së UNFCCC të Parisit nga qeveritë e Ballkanit Perëndimor.
- Komisioni Europian duhet të lehtësojë/financojë një raport të pavarur për Parlamentin Evropian mbi zbatimin e Traktatit të Komunitetit të Energjisë, shoqëruar me një propozim për veprime të mëtejshme, në mënyrë që të nxisë debatin e duhur në nivel të BE-së.
- Mbështetje e qasjes rajonale ndaj qeverive të Ballkanit Perëndimor përmes një platforme funksionale dhe efektive, veçanërisht në lidhje me financimin e tranzicionit energjetik.
- Krijimi i një fondi të dedikuar për financimin e ristrukturimit ekonomik të rajoneve të qymyrit nga burime të ndryshme (p.sh. Kombinim i fondeve kombëtare me ato të BE-së) bazuar në platformat ekzistuese të Komisionit Evropian.
- Fondet e BE-së (nga pika e mësipërme) duhet të monitorohen për të siguruar që fondet janë shpenzuar për qëllimin për të cilin janë dhënë.
- Mbështet përfshirjen e një spektri të gjerë palësh, duke përfshirë qeveritë vendore, institucionet arsimore, sipërmarrjet e vogla dhe të mesme, organizatat e shoqërisë civile në përgatitjen dhe zbatimin e projekteve që kanë të bëjnë me ristrukturimin e rajoneve të qymyrit.
- Inkurajimi i qeverive të rajonit që të përpunojnë një qasje sistematike ndaj tranzicionit energjetik, duke marrë parasysh aspekte të ndryshme të neglizhuara (sociale, ekonomike, arsimore etj)
- Monitorim dhe ndihmë në planifikimin strategjik të qeverive rajonale, në lidhje me ripërcaktimin e ekonomive dhe industrive (ndërtimit, infrastrukturës, bujqësisë, etj) për shkak të procesit të tranzicionit energjetik.
- Trajtim sistematik i çështjes në rritje të varfërisë së energjisë në Ballkanin Perëndimor dhe rialokimi i fondeve nga donatorët për njerëz në nevojë.

- Përshpejtimi gjithëpërfshirës i zgjidhjeve me burime të energjisë së rinovueshme (RES, Renewable Energy Sources) me ndikim të ulët mjedisor.
- Rritje e mbështetjes për qasjen e decentralizuar nga poshtë-lart që përfshin qeverisjet vendore, kompanitë, qytetarët dhe shoqatat e tyre, duke mbështetur kështu komponentin e demokratizimit të tranzicionit energjetik.
- Komunikimi dhe përgatitja e një plani hapash dhe aktiviteteve për bashkimin e tregut rajonal të energjisë elektrike të Ballkanit Perëndimor me tregun e brendshëm europian.

Komuniteti i Energjisë duhet të:

- Përdorë mjete të disponueshme ligjore dhe të politikave për të siguruar pajtueshmërinë e palëve me detyrimin e ndërmarrë në kuadër të Traktatit të Komunitetit të Energjisë.
- Zbatoni përgjegjësinë e qeverive rajonale për mosrespektimin e detyrimit të marrë në kuadër të Traktatit të Komunitetit të Energjisë në lidhje me p.sh. Planin Kombëtar i Uljes së Emetimeve (NERP “National Emission Reduction Plan”).
- Të intensifikojë komunikimin me organet dhe autoritetet e BE-së në mënyrë që të vendosen mekanizma të qëndrueshëm zbatues, nëpërmjet ndryshimit të Traktatit të Komunitetit të Energjisë, me qëllim që të shtyjë nënshkruesit e Traktatit të Komunitetit të Energjisë që të përmbushin detyrimin e marrë në bazë të Traktatit.
- Përfshini një spektër më të gjerë kriteresh në vlerësimin e arritjeve të shteteve anëtare të mbuluara në raportin vjetor. Për shembull, në rastin e miratimit të dokumenteve politike/strategjike: procedura e përgatitjes dhe miratimit, përmbajtja e dokumentit, pajtueshmëria me objektivat dhe kërkesat e Traktatit të Komunitetit të Energjisë etj.
- Rishikim i modaliteteve për një qasje më efektive dhe operacionale në rastet e shkeljeve dhe mospërputhjes me kuadrin ligjor dhe të politikave të zbatueshme nga shtetet anëtare, duke përfshirë por pa u kufizuar në krijimin e autoritetit gjyqësor në nivel të Komunitetit të Energjisë.

Qeveritë e vendeve të Ballkanit Perëndimor duhet të:

- Jetë në përputhje me politikat dhe kuadrin ligjor kombëtar dhe ndërkombëtar dhe të përmbushë detyrimet e marra.

Organizatave të shoqërisë civile dhe grupet e ekspertëve nga Ballkani Perëndimor duhet të:

- Jenë më proaktivë dhe të përdorin njohuritë, aftësitë dhe idetë e tyre në proceset e zhvillimit të politikave.
- Nëse është e mundur, krijoni një platform funksionale rajonale të organizatave të shoqërisë civile dhe grupeve të ekspertëve për të adresuar çështjet e përbashkëta të Ballkanit Perëndimor me BE-në dhe institucionet e tjera përkatëse.
- Të advokojnë për t'u njohur si partner në proceset e vendimmarrjes dhe planifikimit, veçanërisht gjatë përgatitjes së dokumenteve të politikave strategjike.
- Të vendoset një monitorim më i pavarur dhe efektiv i zbatimit të Axfordës së Gjellbër.
- Të mbajnë qeveritë e tyre përgjegjëse për mosveprimet dhe shkeljet e detyrimeve kombëtare dhe ndërkombëtare.

Axhenda e Gjellbër II – Ndryshimet Klimatike

Rekomandime politike për shtetet e BE-së/ shtetet anëtare të BE-së /Komunitetin Ndërkombëtar

- Vendosja e parneriteteve klimatike midis Gjermanisë dhe gjashtë vendeve të Ballkanit Perëndimor (të ngjashme me atë të Serbisë).
 - Duhet të ekzistojë një mekanizëm vlerësimi për të vlerësuar progresin e vendit partner.
 - Përfshini përfaqësuesit e organizatave të shoqërisë civile në mbledhjet e komitetit drejtues që mbikqyrin zbatimin e partneritetit.
 - Sigurohuni që në rast mosdorëzimi, partneriteti dhe transfertat financiare mund të ndërpriten/përfundojnë.
- Rritja e mbështetjes, asistencës teknike dhe transferimit të njohurive për të mbështetur një tranzicion të drejtë energjetik në rajon (p.sh. ri-investoni të ardhurat e Mekanizmit të Rregullimit të Karbonit Kufitar (CBAM, “Carbon Border Adjustment Mechanism”), nga importet nga rajoni në Ballkanin Perëndimor.
- Shtytje për zbatimin e Planit të Veprimit Gjiner të BE-së drejt shtyllës së tij të Tranzicionit të Gjellbër dhe Digjitalizimit për të siguruar një tranzicion të drejtë dhe gjithëpërfshirës dhe për të njohur rolin kyç të grave në luftimin e ndryshimeve klimatike në nivel familjar.
- Mbështetni gjashtë vendet e Ballkanit Perëndimor për të ndërtuar infrastrukturën e re hekurudhore dhe për të lidhur sistemin hekurudhur të gjashtë vendeve të Ballkanit Perëndimor me BE-në dhe për të hapur lidhje të reja hekurudhore ndërkufitare.

Rekomandime politike për qeveritë e rajonit

- Intensifikimi i bashkëpunimit në aspektin e ndërlidhjes ndërmjet gjashtë vendeve të Ballkanit Perëndimor dhe rritja e komunikimit për: ndotjen ndërkufitare të ajrit, ndërlidhjen (rrjetin e energjisë, koordinimin e tranzicionit të energjisë midis gjashtë vendeve të Ballkanit Perëndimor dhe BE-së)
- Nisni fushatatë përbashkëta ndërgjegjësuere ndërmjet gjashtë vendeve të Ballkanit Perëndimor (p.sh. të drejtuara nga RYCO, “Regional Youth Cooperation Office”) ose WBF, “Western Balkan Fund”) në lidhje me ndotjen e ajrit, zbutjen e ndryshimeve klimatike, transportin e qëndrueshëm, etj, dhe si mund të kontribuojë secili për të zbutur këto probleme.
- Rritja e financimit të klimës, ndarja e buxhetit për masat e ndryshimit të klimës: Përcaktini masat të qarta për dekarbonizimin në sektorët kryesorë të mëposhtëm dhe siguroni zbatimin e tyre:

-Energjia:

- Hiqni barrierat ligjore dhe administrative për zhvillimin e Burimet e Energjisë së Rinovueshme (RES “Renewable Energy Sources”) p.sh. One stop -shop- për projektet e RES.
- Taksa të ulëta të importit për panelet diellore (si p.sh. Shqipëria ka bërë)
- Zhvilloni një plan konkret për fazën e largimit të qymyrit.

-Transporti dhe Lëvizshmëria e Gjellbër:

- Futja e infrastrukturës miqësore për lëvizjen e gjellbër dhe zgjerimi i rrjeteve të transportit publik për të dekurajuar përdorimin e makinave në qytete.
- Lidhni sistemet hekurudhore me rrjetin hekurudhor të BE-së dhe hapni lidhje të reja hekurudhore ndërkufitare.

-Sektori familjar

- Hartimi i programeve kombëtare për masat e efijencës energjetike si rinovimi i stokut të ndërtesave, zëvendësimi i sobave dhe kaldajave me një më efikase, pompa efikase të nxehtësisë për ngrohje dhe zgjerimi i sistemit të ngrohjes qëndrore (mbështetur nga: grante ose subvencione).
- Përgatituni për Mekanizmin Evropian të Rregullimit të Kufirit të Karbonit (CBAM) për të miratuar mekanizmin e tyre të Çmimit të karbonit.
- Ndërtoni partneritete klimatike me Gjermaninë dhe BE-në për transferimin e njohurive-njohurive (know-how).
- Prezantoni zgjidhje të bazuara në natyrë për ndikimet e ndryshimeve klimatike, veçanërisht në zonat bujqësore të prirura ndaj përmbytjeve dhe thatësirave; këto janë veprime që menaxhojnë në mënyrë të qëndrueshme ekosistemet për të adresuar Çështjet shoqërore si siguria shoqërore, siguria ushqimore, siguria e ujit ose shëndeti i njeriut.
- Ndërtimi i sektorit të riciklimit dhe menaxhimit të mbetjeve me synimin për të reduktuar nivelet e emetimit të gazeve serrë dhe për të arritur një ekonomi qarkulluese (mësoni nga sektori i riciklimit dhe menaxhimit të mbetjeve në Gjermani).

Rekomandime politikash për organizatat e shoqërisë civile dhe grupet e ekspertëve nga rajoni

- Vendosni një fokus më të fortë në ndjekjen e ndikimit të ndryshimeve klimatike për grupet e tyre të synuara, në mënyrë që të arrijnë ndërgjegjësimin e komunitetit për ndryshimet klimatike.
- Zbatoni projekte bashkëpunuese mes të tjerë që kanë një qasje shumëdimensionale për të trajtuar ndikimet e ndryshimeve klimatike.
- Siguroni platforma për lehtësimin e bashkëpunimit ndërkuftar nëpërmjet bashkëpunimit me shumë palë të interesuara.
- Krijoni mekanizma dhe mjete për regjistrimin e të dhënave dhe përparimin e bërë nga institucionet në luftën kundër ndryshimeve klimatike dhe emetimeve në mënyrë që të thjeshtohet informacioni për audioencën më të gjerë.
- Rritja e ndërgjegjësimit dhe njohurive të qytetarëve, zyrtarëve dhe nëpunësve civilë, mediave dhe organizatave të tjera të shoqërisë civile, për çështje kyçe si: degradimi i tokës dhe ndikimi i tij në ndryshimet klimatike; zgjidhje të bazuara në natyrë; ndotja e ajrit; ndikimi gjinor
- Merrni pjesë në diskutimet publike për ndryshimet klimatik në nivel qendror dhe lokal, dëgjesa publike, grupe pune dhe konsultime publike.
- T'i mbani qeveritë përgjegjëse për angazhimet e tyre, në lidhje me kuadrin ligjor kombëtar por detyrime që rrjedhin nga dokumentet e anëtarësimit në BE, të cilat janë të detyrueshme për vendet e Ballkanit Perëndimor.
- Përdorni mjete dhe instrumente ligjore për të ekspozuar aktorët përgjegjës politikë dhe ekonomikë ndaj përgjegjësisë së tyre ligjore dhe sociale për klimën dhe natyrës.

Axhenda e Gjellbër III – Mbrojtja e Mjedisit dhe Zhvillimi i Qëndrueshëm Mjedisor

Organizatat e Shoqërisë Civile dhe grupi i ekspertëve të Ballkanit Perëndimor duhet të:

- * Bëhuni më aktiv në advokim dhe lobim për ndryshime të vërteta të politikave në fushën mjedisore dhe pozicionohuni si partnerë kryesorë në dialogun qeveri-shoqëri civile.
- * Të përfshihen në fazat fillestare të planifikimit (grupe pune, përpunimin e strategjive dhe dokumenteve të politikave mjedisore), pasi ata janë të vetmit që advokojnë për politika miqësore me mjedisin në gjashtë vendet e Ballkanit Perëndimor.
- * Të ndërtohet një sistem i tyre, nga OJQ vendase dhe ndërkombëtare ose palëve të treta dhe të pavarura, për të monitoruar zbatimin e ligjeve vendore dhe për të zbuluar krimet mjedisore.
- * Të punohet për rritjen e ndërgjegjësimit të popullatës rreth rëndësisë së mbrojtjes së mjedisit në mënyrë që të ullet sasia e mbetjeve dhe ndotjes.
- * Rritja e përpjekjeve për të “ndërtuar” besim te qytetarët, që nga ana tjetër është mënyra e vetme për të tërhequr anëtarë të tjerë.
- * Siguroni ekspertizë dhe kontribut teknik, çoni përpara axhendat dhe kryeni rolin e mbikëqyerësit, për të kundërbalancuar institucionet publike të vendeve të Ballkanit Perëndimor, duke ndihmuar qeveritë, si dhe donatorët ndërkombëtarë të kanalizojnë fondet atje ku nevojiten më shumë.
- * Mbështesin dhe forcojnë bashkëpunimin ndërmjet organizatave të shoqërisë civile mjedisore në të 6 vendet e Ballkanit Perëndimor dhe të ndërtojë një rrjet për të mbrojtur mjedisin dhe për të arkivuar një përdorim të qëndrueshëm të burimeve natyrore.
- * Krijimin e një GEO portali me vendndihjet dhe specifikimet e secilës zonë duke mbledhur të dhënë domethënëse për ndotjen e ajrit, vendgrumbullimet joligjore të mbetjeve (sëmundjet infektive), pra gjithaçka që prek shëndetin e njerëzve. Më tej, shembujt pozitivë mund të publikohen në vend dhe rajon si praktikë më të mira me komunitetin. Bazuar në këtë, ne mund bëjmë krahasime mes vendeve dhe përpqemi të ndikojmë dhe bëjmë presion qeverive të gjashtë vendeve të Ballkanit Perëndimor. Në fund, portal mund të përdoret për të informuar qytetarët për zhvillime të rëndësishme rreth arritjeve në vendet në fjalë dhe të lejojë krahasimet e progresit të vendeve në uljen e të gjitha llojeve të ndotjeve. Kështu mund të arrijmë bashkëpunim më të madh të organizatave të shoqërisë civile të rajonit, si dhe të kërkojmë më shumë mbështetje nga BE-ja. Në nisje të këtij projekti është e domosdoshme të definohet autoriteti i cili do të ketë pronësinë mbi portalin pas përfundimit të aktiviteteve të projektit.

Qeveritë e Ballkanit Perëndimor duhet:

- * Të mbështesin pjesëmarrjen e detyrueshme të organizatave përkatëse në të gjitha vendimet e qeverisë për ruajtjen e natyrës dhe biodiversitetit, implementimin e Natura 2000, menaxhimi i mbetjeve, menaxhimi i pyjeve duke luftuar korrupsionin dhe krimin e organizuar në fushën e ruajtjes së natyrës.
- * Të konsiderojnë përfshirjen e organizatave në zbatimin e projekteve në zhvillim për të përmirësuar situatën kur vendimet janë marrë ngaposhtë (ose nuk janë marrë në konsideratë të gjithë aktorët, shkallët) dhe rregullat janë shkelur.
- * Aplikojnë metodologjinë e bashkëkrijimit në mbrojtjen e mjedist sepse nënkupton pjesëmarrje dhe bashkëveprim midis të gjithë palëve siç janë akademikët, organizatat e shoqërisë civile, biznesin dhe institucionet publike.
- * Mbështesë komunitetin Rom të lëvizë nga ekonomia gri në atë të gjelbërt, mbështetur nga vendime të qarta financiare dhe politike.
- * Alokojnë më shumë fonde për kërkime për biodiversitetin dhe shkëmbime informacioni me sektorin e OJF-ve, përfshirë shqyrtimin dhe përdorimin e të dhënave në dispozicion nga aktivitetet e projekteve.
- * Përsheptimi i punës së gjykatave kompetente për mosmarrëveshjet administrative për të kundërshtuar aktin e kundërligjshëm të autoriteteve publike në sektorin e mjedisit.
- * Rritjen e përpjekjeve në implementimin e ligjeve mjedisore, të forcojë dhe trajnojë institucionet dhe strukturat për mbështetjen e implementimin, përfshirë agjencitë përgjegjëse, stafi i inspektimeve dhe policinë për të ndjekur krimet mjedisore.
- * Promovimi i krijimit të një ekonomie qarkulluese në rajonin e Ballkanit Perëndimor. Praktikrat e mira në terma të menaxhimit të mbetjeve duhet të integrohen gjerësisht në legjislacionin ekzistues dhe të zbatohet në mënyrë efektive nga të gjithë aktorët (palët) në rajon.
- * Advokim dhe fushata publike, hartuar për të rritur ndërgjegjësimin për rëndësinë e konceptit të një ekonomie qarkulluese, janë të nevojshme për të luftuar keqmenaxhimin e vazhduar të mbetjeve dhe praktikrat e paligjshme.
- * Zgjidhje e problemeve me komunikim horizontal mes vetë ministrive, gjë që çon shpesh në një vonesë në hartimin e politikave mjedisore.

- * Gjejnë qasje për menaxhimin e mjedisit që i jep njerëzve cilësinë e jetës që ata kërkojnë duke mbrojtur sistemin mjedisor që është gjithashtu themeli i mirëqënies tonë. Të gjithë aktorët duhet të përfshihen në proces, jo vetëm ata që janë aktivë në fushën e mjedisit.
- * Mbështesin kooperativat e energjisë së gjelbër të promovuara dhe të ndërtuara nga qytetarët.
- * Konsiderimin e moratoriumit për ndërtimin e hidrocentraleve përgjatë Ballkanit Perëndimor.
- * Informimin e fermerëve rreth përdorimit të fertilizantëve në sektorin e bujqësisë me qëllim parandalimin e përdorimit të pakontrolluar të tij dhe ndotjen e tokës. Agjencitë e zbatimit të ligjit në fushën e bujqësisë duhet të ndalojnë përdorimin e pesticideve që janë të ndaluar në Bashkimin Europian.
- * Të fillojnë pyllëzimet në Ballkanin Perëndimor, i cili ofron ende një nga zonat më të mira në Europë për të rritur pyje të reja dhe kontribuar në krijimin e vendeve të reja të punës dhe zbutjen e ndryshimeve klimaterike.
- * Shtim të mbështetjes për ripyllëzim në masat e drejta të tranzicionit të energjisë.
- * Mbështetja e biodiversitetit për zvogëlimin e peisazheve brenda zonave bujqësore (inkurajojnë shkurret, vijat bregdetare, ndryshim i kulturave bujqësore)
- * Të përmirësojë ruajtjen e natyrës duke iu përmbajtur zyrtarisht rrjetit të zonave me interes të veçantë ruajtjeje-EMERALD Netëork
- * Forcimin e bashkëpunimit ndërkufitar në nivel qeveritar për përdorimin e qëndrueshëm të burimeve natyrore.
- * Forcimin e kapaciteteve të agjencive inspektuese, të cilat janë trajnuar posaçërisht për t'u marrë me çështjet e mbrojtjes së natyrës.
- * Sigurimi i funksionalitetit të zonave të mbrojtura nëpërmjet miratimit të planeve specifike të menaxhimit për zonat e mbrojtura.
- * T'i kushtojnë vëmendje ndërlidhjes së habitateve të rëndësishme natyrore, siç janë zonat e mbrojtura apo zona të tjera të rrjetit ekologjik.

* Të paguajnë shpërblime për stafin e zonave të mbrojtura bazuar në rezultate objective në lidhje me arritjen e objektivave mjedisore.

Bashkimi European dhe vendet anëtare duhet të:

* Të marrin në konsideratë rekomandimet e Forumit të mëparshëm të Shoqërisë Civile, pasi edhe sot e kësaj ditë ato janë ende të vlefshme.

* Të bëjë presion ndaj qeverive të Ballkanit Perëndimor për të zbatuar ligjin dhe direktivat në lidhje me mbrojtjen e biodiversitetit, ruajtjen e natyrës dhe peizazhit, si ajrit, mbetjeve, tokës dhe ndotjeve bujqësore.

* Të bëjë presion ndaj qeverive të vendve të Ballkanit Perëndimor të zbatojnë Axhendën e Gjelbërt me mekanizma të tjerë funksionalë dhe të përfshijnë të gjithë palët e interesuara në grupet e punës.

* Të mbështesë dhe forcojë Organizatat e Shoqërisë Civile në vendet e Ballkanit Perëndimor, intensifikimin e bashkëpunimit me to dhe rritjen e komunikimit me të tjerë aktorë joqeveritarë dhe të mbështesë platformat e komunikimit.

* Të rrisë përpjekjet dhe të zhvillojë instrumente për përfshirjen e shoqërisë civile, qytetarëve dhe palëve të tjera të interesuar në gjetjen e zgjidhjeve mjedisore, duke shkuar përtej rolit të tyre të monitorimit dhe lobimit. Organizatat e shoqërisë civile kërkojnë koncepte reale pjesëmarrëse në zhvillimin e zgjidhjeve të tilla.

* Nuk mbështet industrializimin e bujqësisë në rajonin vendet e Ballkanit Perëndimor pasi kjo do të shkaktonte dëme të mëdha në lidhjen e natyrës. Në vend të kësaj përdorni mundësinë për të arritur një zhvillim bujqësor të qëndrueshëm që në fillim. Gjashtë vendet e Ballkanit Perëndimor mund të përdorin hendekun e zhvillimit për të filluar me “bujqësinë e gjelbërt” që në fillim.

* Të ofrojnë dokumente detyruese ndërmjet autoriteteve lokale dhe Bashkimit European, në lidhje me funksionimin dhe mirëmbajtjen e investimeve. Për shembull, në vendet e Ballkanit Perëndimor ka impiante të trajtimit të ujërave, ndëruar me paratë e Bashkimit European, të cilët nuk janë funksional sepse funksionimi dhe mirëmbajtja e tyre e përditshme nuk përmbushet nga bashkitë. Në këtë drejtim është e nevojshme të monitorohet nga afër procesi i dorëzimit të shërbimeve publike nga BE-ja tek pushteti vendor.

Organizma të tjerë ndërkombëtar:

* Qeveria gjermane duhet të bëjë BIONET (platformë për shkëmbim dhe bashkëpunim, zhvilluar nga GIZ-i gjerman) funksional sërish pasi aktualisht platforma është jashtë përdorimi.¹

* Këshilli Rajonal i Bashkëpunimit duhet të angazhojë më shumë organizatat e shoqërisë civile të Ballkanit Perëndimor përmes proceseve të gjera konsultimi siç thuhet në Planin e Veprimit për Mbrojtjen e Natyrës dhe Biodiversitetit për zbatimin e deklaratës së Sofjes mbi Axhendën e Gjelbër për Ballkanin Perëndimor 2021-2030²

Referenca:

¹ <https://www.giz.de/en/worldwide/40686.html> dhe <https://bionetwb.net/>

² <https://www.rcc.int/docs/596/action-plan-for-the-implementation-of-the-sofia-declaration-on-the-green-agenda-for-the-western-balkans-2021-2030>